

Узагальнені результати проведення I етапу регіонального моніторингового дослідження щодо статусу та ролі вчителя в суспільстві в закладах середньої освіти області.

Загальна характеристика дослідження

Ключова роль у системі освіти належить учителю. Через діяльність педагогічних працівників реалізується державна політика, спрямована на виховання високоінтелектуальної і духовно розвинутої особистості.

Учитель відіграє важливу роль у будь-якому соціумі: саме через його діяльність реалізується державна політика виховання, формується бачення й пріоритетність тих чи інших матеріальних, моральних і духовних цінностей у представників наступного покоління. В умовах євроінтеграційних прагнень України, економічної та політичної глобалізації, стрімкого розвитку науки й техніки значно зростає соціокультурна роль учителя, оскільки він є гарантом майбутнього держави, готуючи нові покоління до виконання соціальних обов'язків, формує культуру молоді.

Проблема вчителя, його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального вигляду – одна з найактуальніших у педагогіці та філософії освіти. Саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як в освітньому процесі, так і поза ним. У законодавчих документах визначається завдання формування особистості вчителя відповідно до потреб практики, сучасних змін, що відбуваються в країні та світі. Цей процес має бути забезпечений теоретично. Тому дослідження проблеми формування особистості сучасного вчителя є актуальним і невідкладним завданням.

Мета та основні завдання дослідження

На виконання наказу директора департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації від 27.11.2020 р. № 385-од «Про проведення регіонального моніторингового дослідження щодо статусу та ролі вчителя в суспільстві» та з метою підвищення престижу педагогічної професії, утвердження високого статусу вчителя в суспільстві;

- підвищити престиж педагогічної професії та утвердити високий статус вчителя в суспільстві;

- проаналізувати проблеми формування та розвитку особистості сучасного вчителя відповідно до суспільних ідеалів і можливостей сучасної соціальної практики;

з'ясувати громадську думку щодо авторитету й ролі педагога у суспільному житті, чинників, які впливають на статус українського вчителя, проблем, що потребують вирішення;

Завдання дослідження:

- узагальнити визначення та зміст поняття «особистість вчителя», його трансформації;

- проаналізувати основні характеристики сучасного вчителя;

- побудувати своєрідну теоретичну модель особистості;

- визначити шляхи та засоби формування педагога в умовах трансформаційного суспільства;

- дослідити зміст та основні напрями модернізації педагогічної освіти як основної ланки підготовки та формування особистості сучасного вчителя;

- дослідити модель взаємодії педагогів з батьками.

I етап моніторингово дослідження проходив у листопаді – грудні 2020 року на базі закладів загальної середньої освіти.

Вибірка учасників регіонального моніторингового дослідження щодо статусу та ролі вчителя в суспільстві в закладах загальної середньої освіти

№	Назва органу управління освітою	Кількість вчителів початкових класів	Кількість батьків учнів початкових класів
1	Благовіщенський	10	20
2	Бобринецький	10	20
3	<i>Бобринецька ОТГ</i>	10	20
4	Вільшанський	10	20
5	Гайворонський	10	20
6	Голованівський	10	20
7	Добровеличківський	10	20
8	<i>Помічнянська ОТГ</i>	5	10
9	<i>Тишківська ОТГ</i>	5	10
10	Долинський	10	20

11	Знам`янський	10	20
12	<i>Дмитрівська ОТГ</i>	8	20
13	Кропивницький	10	20
14	<i>Соколівська ОТГ</i>	4	20
15	<i>Великосеверинівська ОТГ</i>	4	20
16	<i>Катеринівська ОТГ</i>	4	20
17	<i>Первозванівська ОТГ</i>	4	20
18	Компаніївський	10	20
19	<i>Компаніївська ОТГ</i>	4	20
20	Маловисківський	10	20
21	<i>Маловисківська ОТГ</i> <i>(м. Мала Виска)</i>	4	20
22	<i>Смолінська ОТГ</i>	4	20
23	Новгородківський	10	20
24	Новоархангельський	10	20

25	Новомиргородський	10	20
26	Новоукраїнський	10	20
27	<i>Новоукраїнська ОТГ (м. Новоукраїнка)</i>	4	20
28	<i>Ганнівська ОТГ</i>	4	20
29	Олександрівський	10	20
30	Олександрійський	10	20
31	<i>Новопразька ОТГ</i>	4	20
32	<i>Приютівська ОТГ</i>	4	20
33	Онуфріївський	10	20
34	Петрівський	10	20
35	Петрівська ОТГ	10	20
36	Світловодський	10	20
37	<i>Великоандрусівська ОТГ</i>	4	20
38	Устинівський	10	20
39	м. Знам`янка	20	40

40	м. Олександрія	20	40
41	м. Світловодськ	20	40
42	м. Кропивницький	50	100

Характеристика інструментарію

Моніторингове дослідження здійснюється методом анкетування вчителів початкових класів, батьків учнів початкових класів (за зразками анкет Google форма). Точність отриманих результатів анкетування залежить від об'єктивності та відвертості відповідей респондентів, чіткої організації й оперативності процедури збору, обробки та відправки інформації.

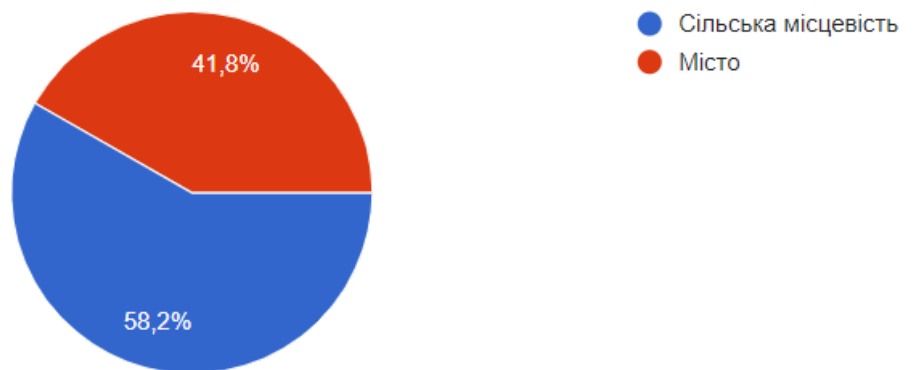
Анкета для вчителів початкових класів складалася з 31 питання, анкета для батьків учнів початкових класів - з 16 питань.

У дослідженні взяли участь 1617 респондентів, з них, 364 - вчителі початкових класів, 1253 - батьки учнів початкових класів.

Узагальнені результати відповідей вчителів початкових класів

Діаграма 1

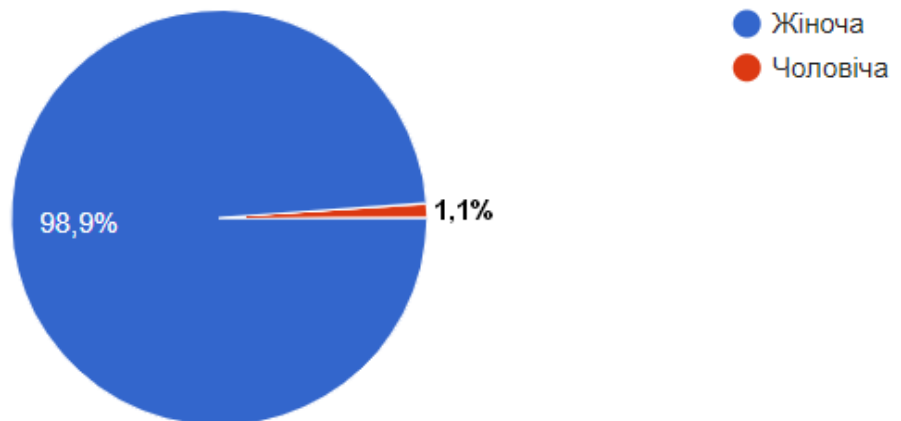
Місце проживання:

У дослідженні взяли участь 58,2% респондентів сільської місцевості та 41,8% респондентів з міста.

Діаграма 2

Стать:

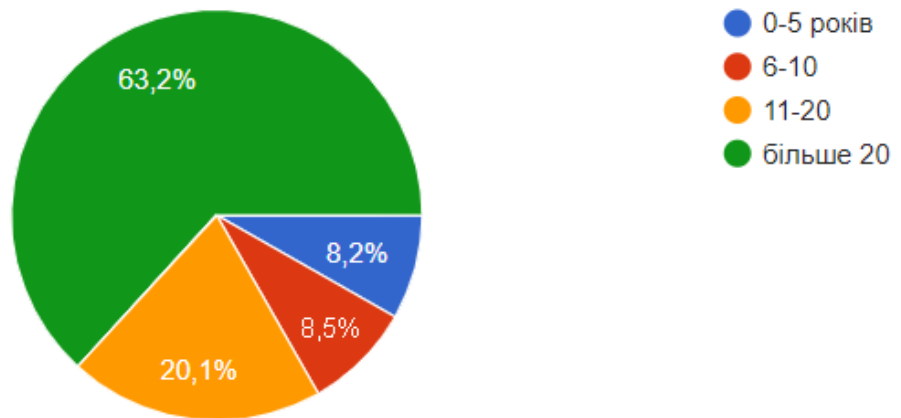

У дослідженні брали участь 98,9% респондентів жіночої статі, 1.1% чоловіків.

Всі респонденти мають вищу педагогічну освіту. За дипломами вони є: вчитель початкових класів; практичний психолог; вчитель початкових класів, вчитель англійської мови в початкових класах; вчитель української мови та літератури; педагогіка й методика початкового навчання.

Діаграма 3

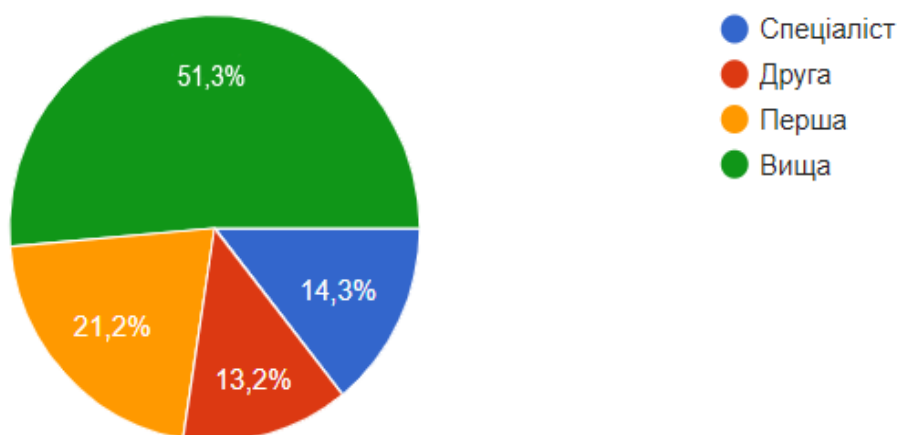
Педагогічний стаж:

63,2% респондентів, мають більше 20 років педагогічного стажу, 20,1% респондентів, 11-20 років, 8,2% респондентів

Діаграма 4

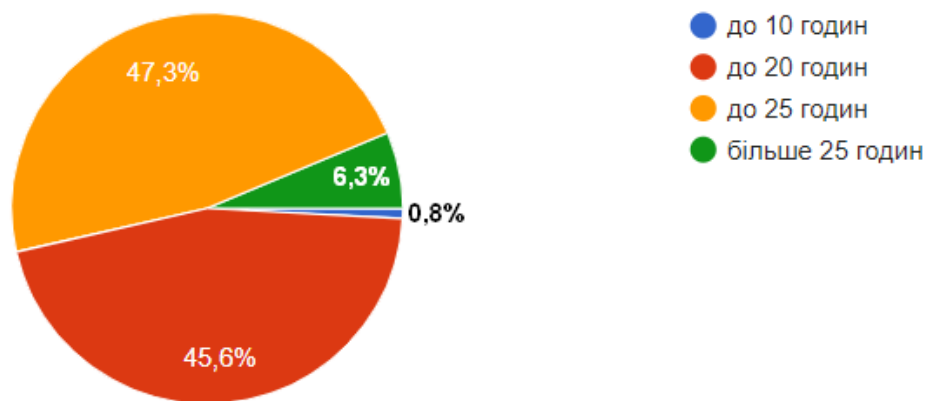
Кваліфікаційна категорія:

51,3% респондентів мають вищу кваліфікаційну категорію. 21,25% респондентів - першу, 13,2% респондентів - другу кваліфікаційну категорію, 14,3% респондентів - спеціалісти.

Діаграма 5

Тижневе навантаження

47,3% опитуваних вчителів мають тижнєве навантаження до 25 годин, 45,6% опитуваних мають навантаження до 20 годин, 6,3% опитуваних вчителів мають тижнєве навантаження більше 25 годин, 0.8% опитуваних мають тижнєве навантаження до 10 годин.

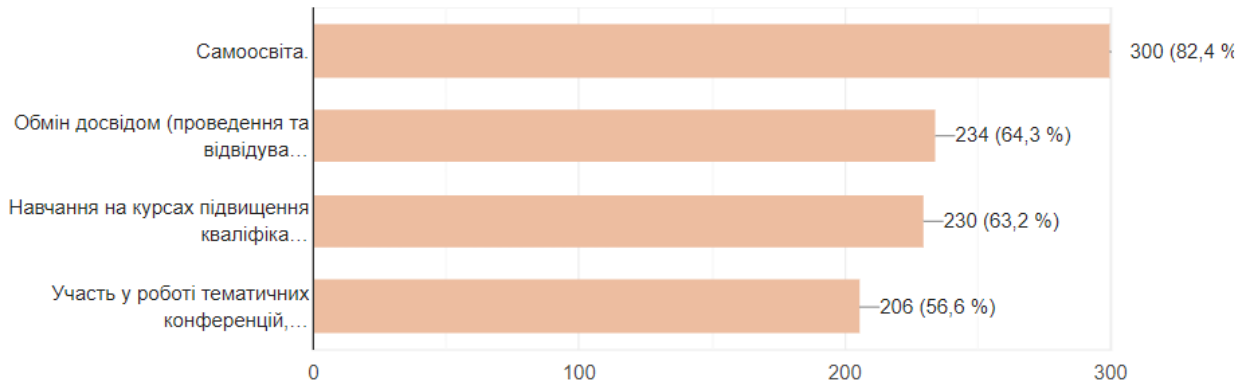
На запитання: Які фактори були найвагомішими при виборі Вами професії вчителя? Респонденти найбільш виділили три напрямки це - соціальний статус професії, повага до неї у суспільстві; бажання «віддати серце дітям» та бажання займатися наукою, основам якої навчають учнів.

На відкрите запитання: Які з якостей, на Вашу думку, мають бути притаманні справжньому вчителю? Більшість респондентів вказала на такі якості , як, любов до дітей, бажання й вміння знаходити індивідуальний підхід до кожного учня; доброта, порядність, доброзичливість; професійна компетентність та загальна ерудованість; працелюбність, терпіння.

На запитання вказати на фактори, на Вашу думку, які здатні найефективніше стимулювати розвиток творчого потенціалу вчителя? Переважна більшість респондентів вказали на такі фактори, як, навчання на курсах підвищення кваліфікації; вимоги та заохочування з боку адміністрації ЗСО, місцевих органів управління, держави; приклад та вплив авторитетних колег; вимоги та заохочування з боку адміністрації ЗСО, місцевих органів управління, держави.

Діаграма 6

Яким формам роботи Ви віддаєте перевагу при підвищенні свого професійного рівня? (Позначте не більше трьох відповідей).

На запитання: Яким формам роботи Ви віддаєте перевагу при підвищенні свого професійного рівня, респонденти вказали: самоосвіта; обмін досвідом; навчання на курсах підвищення кваліфікації; участь у роботі тематичних конференцій.

Діаграма 7

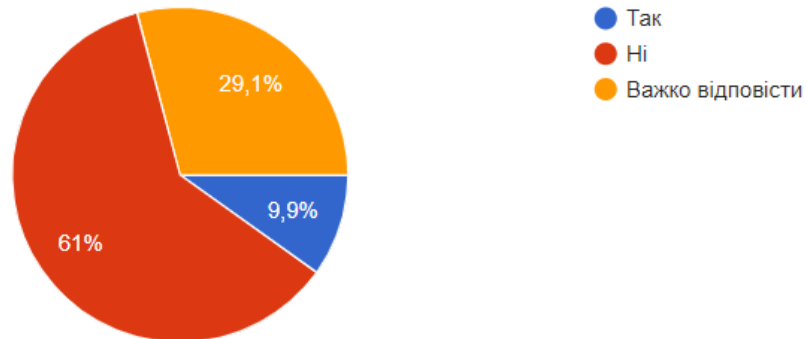
Чи цікавить Вас питання кар'єрного росту?

35,2% респондентів, бачать перспективу кар'єрного зросту; 25,3% респондентів, питання цікавить, але не бачать реальної перспективи просування по службі; 24,7% респондентів. Досягли всього, що планували; 14,8% респондентів не цікавить дане питання.

Діаграма 7

Чи хотіли б Ви змінити професію, за умови реальної можливості перепрофілювання?

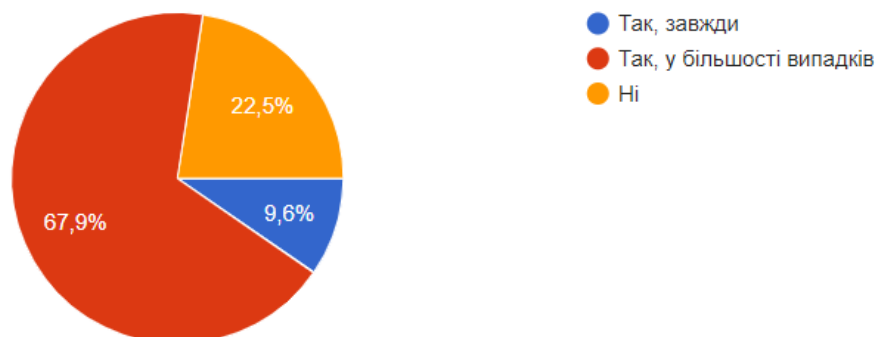
9,9% респондентів, хотіли б змінити професію за умови реальної можливості перепрофілювання; 61% респондентів відповіли «Ні», 29,1% респондентам важко відповісти.

На відкрите запитання: Які з проблем шкільництва, на Вашу думку, є найбільш актуальними? Вчителі вказали, що це: залучення батьків до активної участі у шкільному житті; створення сприятливого психологічного мікроклімату у педагогічному колективі; організація особистісно-орієнтовного навчання й виховання учнів; безпека життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу.

На запитання: Які чинники, на Вашу думку, ускладнюють роботу вчителя? Респонденти відповіли, що це: незацікавленість учнів у навчанні; незацікавленість батьків навчанням дітей; незадовільний рівень допомоги та підтримки з боку державних установ; поурочна та позаурочна завантаженість; надмірна кількість звітної документації.

На запитання : З яких джерел Ви найчастіше отримуєте інформацію щодо новин, подій та інновацій в освітній галузі? Вчителі відповіли, що це: ЗМІ (радіо, телебачення, періодичні видання тощо); науково – методичні заходи (засідання методичних об'єднань, семінарів тощо); Інтернет ресурси.

Чи маєте Ви можливість систематично, не обтяжливо для свого бюджету купувати або використовувати (брати у бібліотеці, з Інтернет-ресусів) фахову літературу, педагогічну пресу, посібники на електронних носіях?

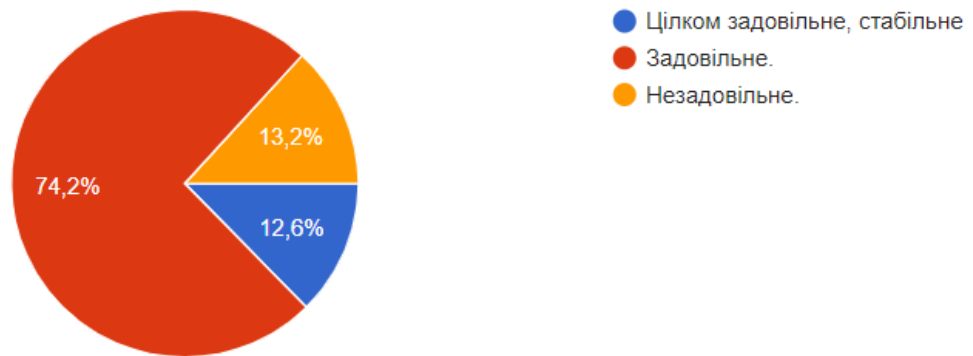
9,6% респондентів мають можливість систематично, не обтяжливо для свого бюджету купувати або використовувати (брати у бібліотеці, з Інтернет-ресусів) фахову літературу, педагогічну пресу, посібники на електронних носіях; 67,9% респондентів мають цю можливість у більшості випадків; 22,5% не мають такої можливості.

На запитання: Які умови для ефективного подолання психо-емоційного «вигорання» та зняття емоційної напруги вчителів створені у навчальному закладі? Респонденти відповіли, що це: консультації психолога; тематичні семінари, тренінги, лекції, колективний відпочинок.

На запитання: Де саме, в останні три роки, Ви мали можливість проводити свою щорічну відпустку? Більшість респондентів відповіла, що відпочивали на вітчизняних курортах: у санаторіях, профілакторіях, на дачі, в сільській місцевості, у приватному секторі.

Діаграма 9

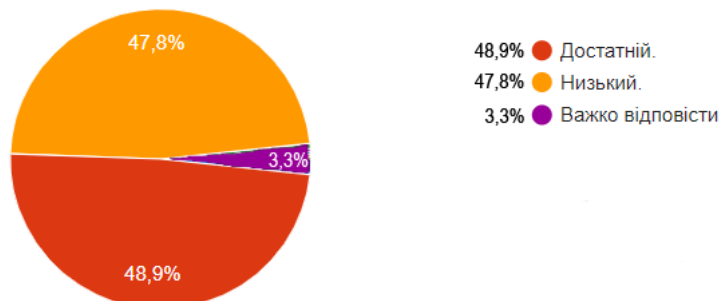
Охарактеризуйте своє матеріальне становище:

У 12,6% респондентів цілком задовільне, стабільне матеріальне становище; у 74,2% респондентів - задовільне; у 13,2 % респондентів - незадовільне матеріальне становище.

Діаграма 10

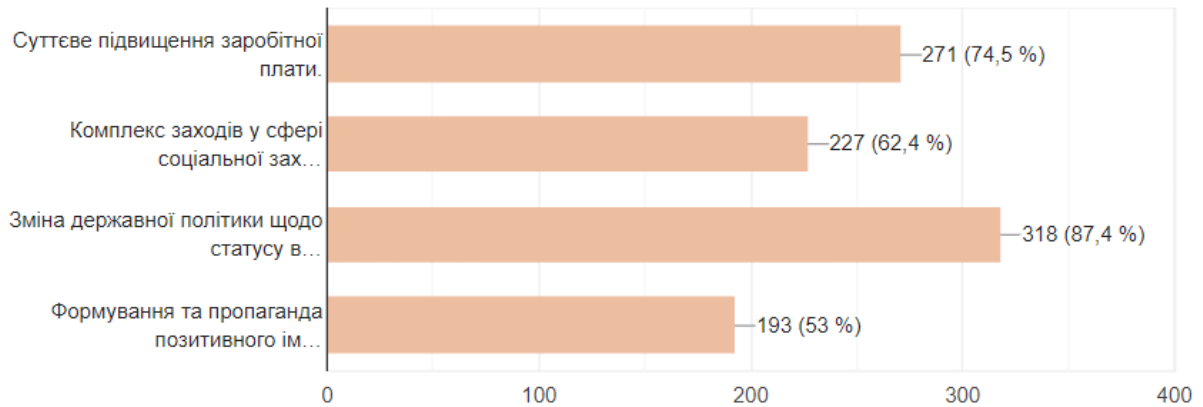
Охарактеризуйте рівень своєї соціальної захищеності (у сфері охорони здоров'я, материнства та дитинства, у сфері пенсійного забезпечення, у проведенні дозвілля та відпочинку, у вільному доступі до отримання безперервної освіти та вдосконаленні своєї професійної майстерності тощо).

У 48,9% респондентів рівень соціальної захищеності достатній, у 47,8% - низький; 3,3% респондентам важко відповісти на дане запитання..

Діаграма 11

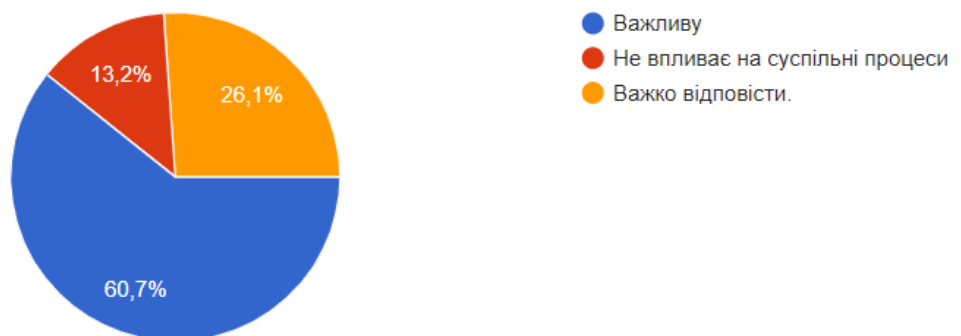
Оберіть три чинники які можуть, на Вашу думку, найбільш суттєво вплинути на зміну соціального статусу вчителя, підвищити його авторитет в українському суспільстві?

На думку респондентів найважливіші чинники, що найбільш суттєво вплинули б на зміну соціального статусу вчителя, підвищення його авторитету в українському суспільстві, це: зміна державної політики щодо статусу вчителя; комплекс заходів у сфері соціальної захищеності; суттєве підвищення заробітної плати; формування пропаганда позитивного іміджу вчителя у ЗМІ.

Діаграма 12

Яку роль, на Вашу думку, відіграє вчитель у житті сучасного українського суспільства

60,7% респондентів вважають, що вчитель відіграє важливу роль у житті сучасного українського суспільства; 13,2% не впливає вчитель на суспільні процеси ; 26,1% респондентам важко відповісти.

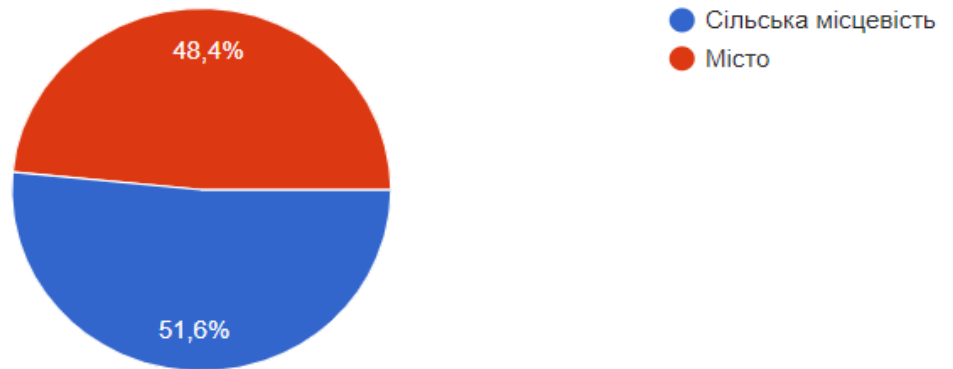
Ваші конструктивні пропозиції щодо підвищення авторитету, ролі й статусу українського вчителя, респонденти написали такі пропозиції: зміна державної політики щодо статусу вчителя; формування та пропаганда позитивного іміджу вчителя у ЗМІ; зміна державної політики щодо статусу вчителя; комплекс заходів у сфері соціальної захищеності; підняття статусу і суспільного значення вчителя на державному рівні; спілкування батьків з дітьми щодо важливості вчителя та поваги до нього у їхньому житті; соціальний та правовий захист вчителя; підвищення зарплати; позачергове забезпечення житлом; формування та пропаганда позитивного іміджу вчителя у ЗМІ.

Вчителі пишуть, що для якості освіти найбільше важить кваліфікація і соціальний статус вчителя, а вони в Україні вже давно нівелюються. Український учитель не вільний ні педагогічно, ні бюрократично. Державні стандарти освіти обмежуються змістом, а мали б описуватися через очікувані результати. Тобто, школи та вчителі повинні мати від держави очікуваний результат і самі вирішувати як його досягнути – чи то самостійно писати навчальну програму, чи то розробляти свою власну методику викладання. Якісно новий рівень матеріального забезпечення школи, ґрунтовне навчання педагогічних працівників з можливістю вивчати досвід успішних країн за кордоном, формування позитивного іміджу вчителя. Створення умов для оздоровлення та відпочинку педагогів з метою запобігання професійного вигорання. Формувати вчителя як людину широкого світогляду, глибокої національної і світової культури, забезпечивши можливість відвідувати театри, виставки, музеї, особливо в сільській місцевості. Український вчитель потребує підвищення соціального статусу й свободи. Педагоги хочуть самі розробляти навчальні програми і методики викладання. Учитель повинен займатися самоосвітою, стежити за методичною літературою, проходити курси підвищення кваліфікації, він потребує підвищення соціального статусу й свободи, створення гідних умов .

Узагальнені результати відповідей батьків учнів початкових класів.

Діаграма 13

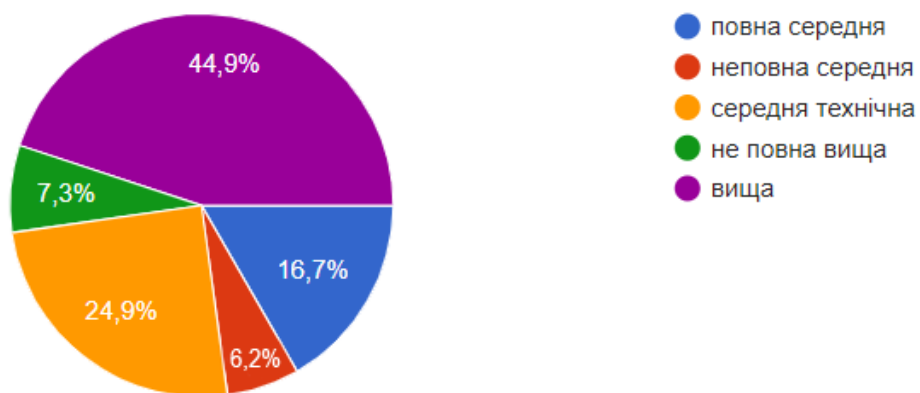
Місце проживання:

У дослідженні взяли участь 51,6 % респондентів сільської місцевості, 48,4% з міста.

Діаграма 14

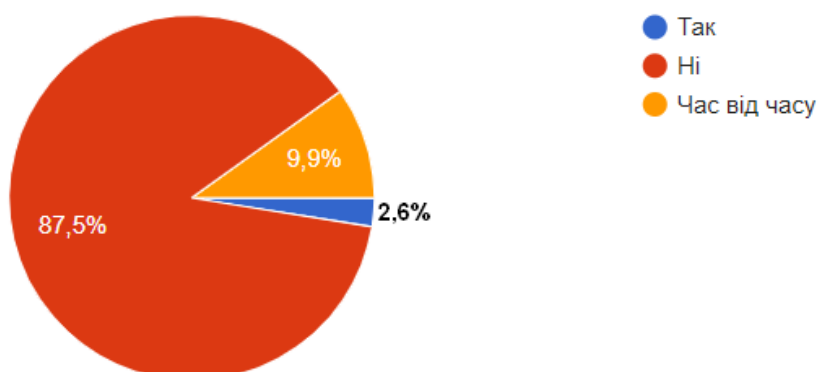
Ваша освіта:

44,9% респондентів мають вищу освіту, 7,3% неповну вищу освіту, 16,7% повну середню освіту, 6,2% неповну середню освіту, 24.9% середню технічну освіту.

Діаграма 15

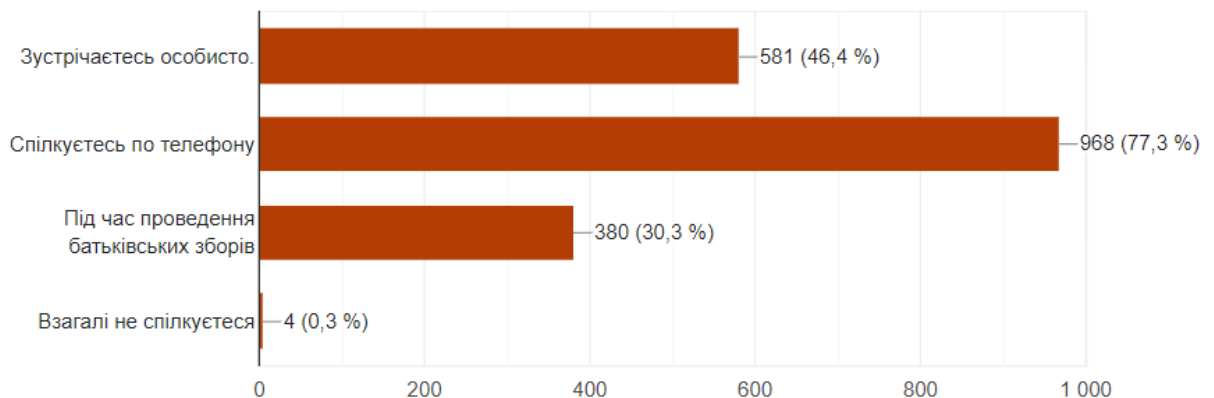
Чи виникають у Вашої дитини проблемні ситуації, непорозуміння з учителями?

2,6% респондентів відповіли, що у їхніх дітей, виникають проблемні ситуації та непорозуміння з учителями; у 9,9% респондентів - час від часу; 87,5% респондентів не виникає проблемних ситуацій.

Діаграма 16

Як Ви найчастіше спілкуєтесь з учителями?

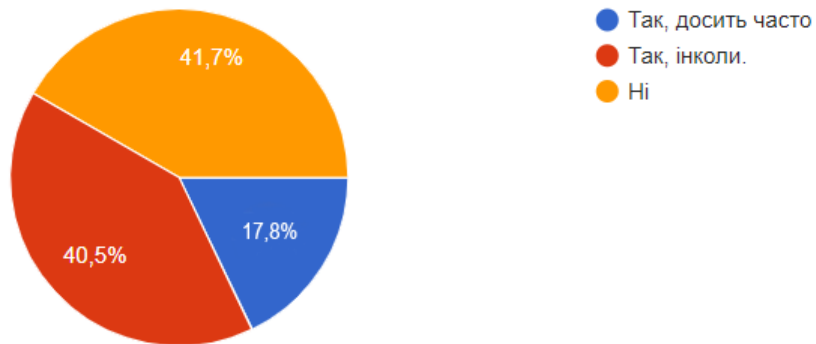

77,3% респондентів спілкуються з учителями телефоном; 46,4 % - особисто; 30,3% - під час проведення батьківських зборів.

На запитання: Ваше ставлення до навчання дитини? 67% респондентів вважають, що добре навчатися важливо, але необхідно приділяти час активному відпочинку; 30,7% респондентів вважають, що навчання - це головна робота для учня; 2,3% респондентам, важко відповісти.

Діаграма 17

Чи доводилось Вам чути розмови про те, що «сьогодні вчитель не той що раніше», «вчителями стають всі хто завгодно» тощо?

17,9% респондентів. чули досить часто; 40,5% респондентів чули інколи; 41,7% респондентам не доводилось чути.

Діаграма 18

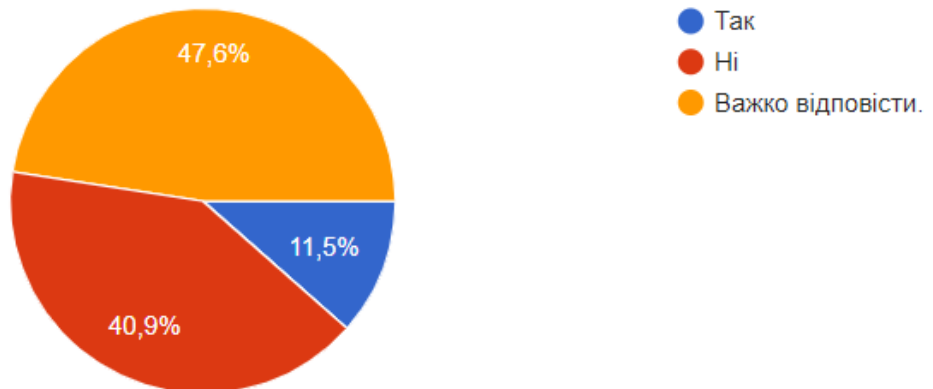
Чи престижна в українському суспільстві, на Вашу думку, професія вчителя?

На запитання: Чи престижна в українському суспільстві, на Вашу думку, професія вчителя? 46,9% респондентів вважають престижною, 30% респондентів - досить престижною, 23,1% респондентів не вважають професію вчителя престижною.

Діаграма 19

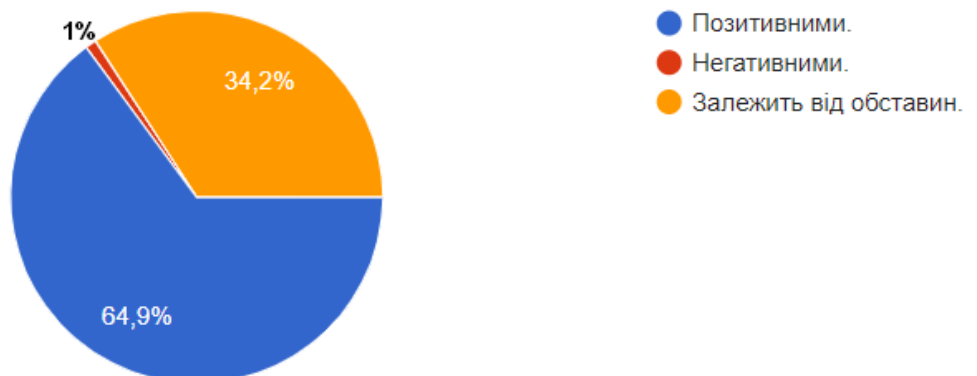
Чи хотіли би Ви щоб дитина обрала професію вчителя?

11,5% респондентів хотіли би, щоб їхня дитина обрала професію вчителя; 40,9% респондентів не хочуть цього; 47,6% респондентам важко дати відповідь.

Діаграма 20

З якими емоціями найчастіше Ваша дитина іде до школи?

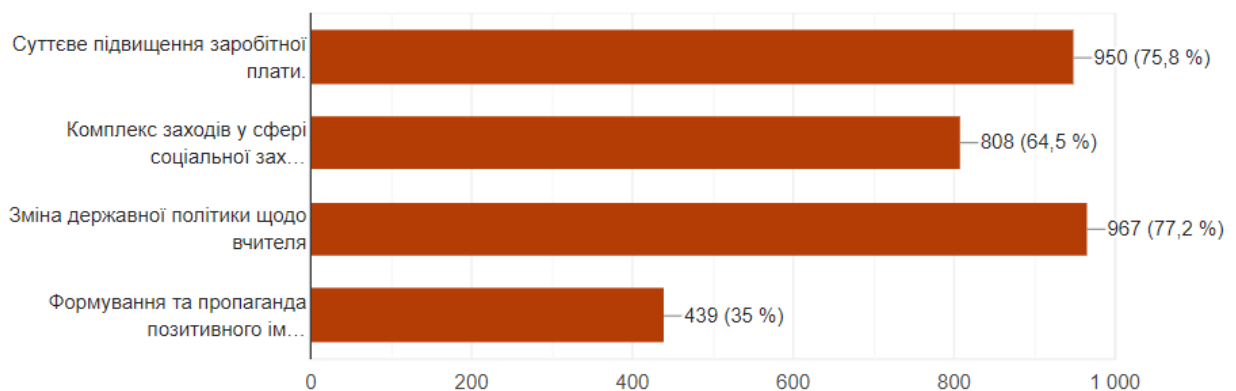

На запитання: З якими емоціями найчастіше Ваша дитина іде до школи?

64,9% респондентів відповіли, що з позитивними; 34,2% респондентів вважають, що залежить від обставин; 1% респондентів мають негативні емоції.

Діаграма 21

Оберіть три чинники які можуть, на Вашу думку, найбільш суттєво вплинути на зміну соціального статусу вчителя, підвищити його авторитет в українському суспільстві?

77,2% респондентів вказали на зміну державної політики щодо вчителя, 75,8% на суттєве підвищення заробітної плати, 64,5% вказали на комплекс заходів у сфері соціальної захищеності.

Які з перерахованих нижче якостей, на Вашу думку, мають бути притаманні сучасному вчителю?. Респонденти вказали: 93,1% - це любов до дітей; 63,4% - бажання й вміння знаходити індивідуальний підхід до кожного учня; 46,4% - доброта, порядність, доброзичливість, працелюбність, терпіння, 63,3% - професійна компетентність та загальна ерудованість.

На запитання: За якими напрямками Ви найчастіше співпрацюєте з навчальним закладом? 58,5% респондентів вказали на організацію та проведення позакласних та позашкільних заходів; 55,4% - на участь в організації навчально-виховного процесу; 29,8% - на розв'язання проблемних ситуацій або непорозумінь в учнівському колективі.

На відкрите запитання: Ваші конструктивні пропозиції щодо підвищення авторитету, ролі й статусу українського вчителя, респонденти вважають, що в нашому суспільстві має виховуватися повага до вчителя, батьки мають співпрацювати з вчителем. Зараз росте покоління дітей, у яких все менше і менше авторитетів, тому батьки мають пояснювати дітям, що вчитель-це

провідник до знань дитини, помічник, наставник і тільки співпрацюючи можна досягнути певних успіхів. Вчитель має бути більш соціально захищеним, авторитет вчителя має підтримуватися на державному рівні, педагог має завжди дотримуватися професійної етики у роботі з дітьми та батьками. Поважати працю вчителя, допомагати і розуміти, що все залежить від нас батьків і дітей також. Звернути поглиблену увагу на:

- Матеріальне забезпечення, школи, класів на серйозному рівні, а не наполовину.
- Наповнюваність класів не більше 20 дітей.
- Подяки, відзнаки, премії за проведення додаткових заходів у навчальному та позакласному процесі.
- Підвищення зарплати.
- Більше свободи у виборі навчальних програм та підручників.

Також батьки звертають увагу на те, що потрібно учнів сприймати такими якими вони є, а не змінювати їх, дуже важко змінити стереотип сім'ї. Хочуть, щоб вчитель більше звертав увагу не лише на учнів сильних у навчанні, а й на слабких, які мають низький рівень знань і нікому не потрібні ще з початкових класів, у них і випрацьовується ненависть до вчителів, предметів які їм важко засвоїти, а звідси і великий страх перед майбутнім.